

Stabiliseringspolitiska konsekvenser av utökad tillämpning av majoritetsbeslut inom EU

av Bengt Assarsson

En avgörande fråga för EU:s framtida samarbete är om medlemsländerna kan enas om att slopa kravet på enhällighet i den beslutande församlingen (dvs. inskränkning av den nationella vetorätten i rådet), samt i vilken omfattning och på vilka områden detta ska ske. Att direkt analysera de *ekonomiska* konsekvenserna av reformer av beslutsprocessen inom EU låter sig knappast göras med mindre än att man gör vissa antaganden om vad en utvidgning av majoritetsröstningen innebär. Man bör då specificera vilka politikområden som berörs. Det förefaller då rimligt att anta att en ökad tillämpning av majoritetsbeslut kommer att innebära en ökad samordning av politiken inom de områden som berörs på bekostnad av nationellt utformade beslut. Vad beträffar de ekonomiska konsekvenserna kan dessa förväntas bli tämligen begränsade på ett antal av de politikområden som nu är aktuella för ett ökat inslag av majoritetsröstning (t.ex. flykting- och asylpolitiken), medan de kan bli betydande på andra områden (t.ex. skattepolitiken). Vi kommer därför att i detta kapitel genomföra en analys av konsekvenserna på det stabiliseringspolitiska området, där ett ökat inslag av majoritetsröstning kan förväntas få betydande ekonomiska konsekvenser (t.ex. skattepolitik, arbetsmarknadspolitik och offentlig budgetpolitik). Ansträngningarna inriktas på att analysera vilka konsekvenser varierande grad av samordning av politiken på ovanstående områden får för Sverige i termer av konjunktur stabilitet och inflation.

En ökande grad av samordning leder till att länderna blir mera lika varandra i många avseenden. På skattepolitikens område kan det innebära att priser och löner efter skatt tenderar att jämnas ut eller att förmåner på arbetsmarknaden i olika EU-länder utjämnas. Sådan *konvergens* behöver inte vara resultatet av explicit lagstiftning och beslut om samordning av skattepolitiken

utan kan t.ex. vara en följd av den inre marknadens generella regler som skapar incitament och handel som förr eller senare tvingar fram skatteförändringar i de olika länderna. Ökad användning av majoritetsbeslut kan ses som en katalysator i en process som leder till ökad samordning.

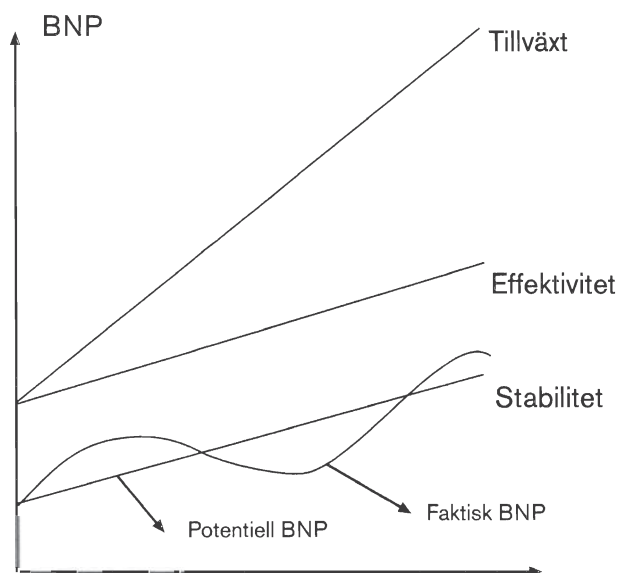
I denna uppsats ska jag analysera de stabiliseringspolitiska konsekvenserna av en ökad samordning på några viktiga områden. Analysen görs i en stor simuleringsmodell som täcker hela världsekonomin. Det är en ekonometrisk modell som är baserad på statistiska samband beräknade på historiska tidsserieseriedata. En allmän slutsats är att de negativa stabiliseringspolitiska konsekvenserna av ökad samordning förmodligen överdrivits i tidigare studier. Med en realistisk beskrivning av de stabiliseringspolitiska alternativen under olika grad av samordning blir de stabiliseringspolitiska konsekvenserna av ökad samordning förhållandevis små och inte nödvändigtvis negativa.

Kapitlet är upplagt på följande sätt. I nästa avsnitt ges en motivering till att just det stabiliseringspolitiska området studeras. Därefter diskuteras hur en ökad tillämpning av majoritetsbeslut leder till olika typer av samordning inom stabiliseringspolitiken. Innan samordningens stabiliseringspolitiska effekter undersöks i simuleringsmodellen görs en genomgång av ett antal alternativa scenarier som karakteriseras av olika grad av samordning. Den makroekonomiska modellens egenskaper beskrivs sedan, varefter jag redogör för simuleringsresultaten.

Vilka ekonomiska effekter?

Som nämndes är det de stabiliseringspolitiska konsekvenserna som står i fokus i detta kapitel. Detta fokus innebär en avgränsning, eftersom vi inte behandlar effekter på tillväxt eller effektivitet. Den ekonomiska analysen kan ses i olika tidsperspektiv.

Figur 1, som visar utvecklingen av BNP över tiden är avsedd att illustrera sambandet mellan tidsperspektivet och tillväxt, effektivitet respektive stabilitet. I den nedersta delen av figuren beskrivs utvecklingen av faktisk och potentiell BNP. Skillnaden mellan dem brukar benämnas produktionsgapet och det är det man försöker utjämna i stabiliseringspolitiken. Det bästa man kan åstadkomma är att hamna så nära potentiell BNP som möjligt. En annan ekonomisk effekt åstadkoms genom en höjning av effektiviteten. Det beskrivs i figuren som en (permanent) ökning av potentiell BNP och en parallellförskjutning av BNP-linjen. En sådan ökning av effektiviteten skulle på lite

Figur 1. BNP-utvecklingen i olika tidsperspektiv.

längre sikt kunna åstadkommas av genomförandet av den inre marknaden i Europa, som bl.a. leder till ökad konkurrens och handel. Slutligen har vi tillväxtperspektivet som innebär att lutningen på BNP-linjen ökar och innebär att tillväxttakten i BNP ökar. Det senare sker i ett ännu längre tidsperspektiv och beror på förändringar i befolkningstillväxten, ökad kapitalintensitet eller, framför allt, tekniska framsteg.

När det gäller den europeiska integrationen har man framför allt hävdad att den leder till ökad effektivitet genom skapandet av den inre marknaden. Den svenska EMU-utredningen ansåg att den monetära unionen skulle bidra till ökad effektivitet genom minskade transaktionskostnader men att det var mer tveksamt vilka effekterna skulle bli för stabiliseringspolitiken. Det finns därför skäl att studera det perspektivet närmare och det är kanske också den infallsvinkel som bäst lämpar sig för simuleringsanalys.

Majoritetsbeslut och samordning av stabiliseringspolitiken

En ökad tillämpning av majoritetsbeslut på fler områden antas öka graden av integration i Europa. Det innebär att fler beslut kommer att samordnas och fattas på europeisk nivå och mindre utrymme lämnas åt beslut på nationell nivå. Detta kan komma att ske på olika sätt och de ekonomiska effekterna av samordningen beror naturligtvis på vilka områden som kommer att omfattas av den utökade tillämpningen av majoritetsbeslut på europeisk nivå. Jag ska här identifiera några speciellt viktiga områden inom stabiliseringspolitiken.

Stabiliseringspolitiken indelas i penning- respektive finanspolitik. På *penningpolitikens* område är EMU det uppenbara exemplet på en långtgående samordning på europeisk nivå. EMU innebär att de deltagande länderna avsäger sig en nationell penningpolitik och i stället får utöva sitt inflytande på europeisk nivå. Där blir penningpolitiken helt samordnad och en valuta kommer att gälla för alla länder i unionen. Med fullständig rörlighet för kapital inom unionen kommer man också att genom arbitrage eliminera ränteskillnader mellan medlemsländerna. För de EU-länder som stannar utanför unionen kommer dock räntor och valutor att variera och man kommer att kunna föra en nationellt självständig penningpolitik. Här kan man dock notera, att för ett land som Danmark är denna självständighet begränsad, eftersom man valt att ha en fast växelkurs mot euron. Därmed kan räntan avvika från EMU-ländernas räntenivå, speciellt om danskarna inte lyckas upprätthålla ett förtroende för den fasta växelkursen. För att utreda de ekonomiska samordningseffekterna av EMU på enskilda länder, och speciellt för Sverige i det här fallet, måste man också klargöra vilka alternativen är. Det innebär att man bör klargöra, helst i detalj, hur penningpolitiken kan komma att bedrivas om Sverige står utanför EMU. Enligt min mening gjordes detta alltför lättvindigt (om det alls gjordes) i den svenska EMU-utredningen. Detta är en grannlaga uppgift eftersom alternativen i förstone kan tyckas vara många, men jag skall diskutera detta i nästa avsnitt.

Om EMU är ett uppenbart exempel på samordning inom penningpolitikens område är bilden mer splittrad när det gäller *finanspolitiken*. Grovt sett kan vi dela in finanspolitiken i politik avseende skatter, offentliga utgifter respektive transfereringar. Sammantaget gäller allt detta den offentliga sektorns *budgetpolitik*. Finanspolitikens effekter på stabiliteten är dock svåra att bedöma och det är inte ens säkert att politiken verkar stabiliserande. Den kan i vissa fall rentav ha en destabiliserande effekt. Finanspolitiken kan delas in i

s.k. automatiska stabilisatorer respektive diskretionär politik. De automatiska stabilisatorerna verkar som beteckningen antyder med automatik. I en högkonjunktur ökar skatteintäkterna medan utgifterna – t.ex. för arbetslöshetsersättningar – minskar, varvid budgeten förstärks. I en lågkonjunktur sker det omvända, varför konjunkturen utjämnas med viss automatik. Den diskretionära politiken sker däremot genom i särskild ordning fattade beslut. I en särskilt besvärlig lågkonjunktur kan man därför besluta om en momssänkning, en sänkning av arbetsgivaravgifterna eller om utgifter för beredskapsarbeten, särskilda utbildningsplatser, o.dyl.

Med bildandet av EMU kom finanspolitiken och en samordning av denna att ställas i fokus. Det beror på att finanspolitikens reala effekter är större under fast (valutaunion) än under rörlig växelkurs. Vid *rörlig växelkurs* kommer en expansiv finanspolitik med ökat budgetunderskott att medföra en högre ekonomisk aktivitet och därmed en ökad efterfrågan på likviditet som tenderar att höja marknadsräntorna. Högre räntor medför ett ökat valutainflöde som tenderar att appreciera (höja värdet på) kronan. Den apprecierande växelkursen medför en minskad nettoexport och motverkar därmed den expansiva finanspolitiken. Vid *fast växelkurs* (valutaunion) blir resultatet det omvända, dvs. finanspolitiken motverkas inte utan kan t.o.m. förstärkas av penningpolitiken. Det beror på att Centralbanken vid fast växelkurs skulle föra en expansiv politik med sänkta räntor för att motverka tendensen till appreciering av växelkursen.

Majoritetsbesluten har vunnit ökad tillämpning på finanspolitikens område och man kan vänta sig en ökad samordning av besluten även i framtiden. De mest betydande inslagen av samordning är här Maastrichtfördragets regler om konsolidering av de offentliga budgetarna. Där bestämdes att den offentliga sektorns budgetunderskott inte fick överstiga 3 procent av BNP och att den offentliga bruttoskulden inte fick överstiga 60 procent av BNP. Dessa budgetkriterier har diskuterats och ifrågasatts av många. De infördes under en tid när de offentliga budgetarna försämrats i många länder, inte minst i Sverige. Ett land som utanför EMU bedriver en politik som leder till stora underskott kommer att straffas av en ränta som blir högre än omvärldens. Denna mekanism finns inte för länder som är medlemmar av EMU. Maastrichtkriterierna kan således ses som ett sätt att försöka åstadkomma budgetdisciplin inom unionen. Dessa kriterier kan också tolkas som målsättningar för att långsiktigt skapa balans, men de kan samtidigt komma i konflikt med kortsiktiga stabiliseringspolitiska mål. En ytterligare skärpning av samordningen på detta område gjordes av EU-kommissionen när man beslutade om den s.k. sta-

bilitetspakten. Denna stipulerar att budgeten ska visa ett överskott på mellan en och två procent över en konjunkturcykel. Länder som inte klarar detta krav kan bötfällas av kommissionen. Stabilitetspakten medger således ett visst stabiliseringspolitiskt utrymme eftersom underskott under en lågkonjunktur kan motverkas av (något större) överskott under högkonjunktur. Stabilitetspakten står således i bättre samklang med Keynes ursprungliga tankegångar än den politik som under en tid i många länder tenderade att systematiskt generera underskott.

Förutom krav på budgetkonsolidering har det skett en viss samordning vad beträffar skattepolitiken. I EU har man fattat beslut om miniminivåer för moms och diskussioner pågår om att eventuellt också fastställa övre gränser. När det gäller andra skatter, t.ex. bolagsskatten, har samordning inte varit lika lätt, men här tvingas länder med höga skattesatser, som t.ex. Tyskland, att anpassa sig mot de lägre nivåerna för att slå vakt om skattebaserna. På andra områden kan man se liknande effekter. Skillnader i moms och punktskatter leder till omfattande gränshandel. Alkoholbeskattningen leder till ökad gränshandel i Skåne och beskattningen av bilar har under senare tid medfört dramatiskt ökad privatimport av bilar från Danmark och Tyskland. Med så stora arbitragemöjligheter är det troligt att skattesatserna så småningom konvergerar, antingen genom samordnade formella beslut på europeisk nivå eller genom beslut i de enskilda länderna.

En direkt implikation av en ökad samordning på skattepolitikens område i kombination med stabilitetspaktens regler är att även den offentliga sektorns utgifter måste konvergera. Även här finns vissa arbitragemöjligheter att betala skatt i ett land men tillgodogöra sig förmåner i ett annat land, som kommer att förstärka tendenserna till konvergens. I en process med starka konvergenstendenser är det troligt att länder med relativt hög beskattning kommer att få ett mindre stabiliseringspolitiskt utrymme, ungefär som ett land med stora budgetunderskott tvingas ägna en stor del av budgetpolitiken till konsolidering.

Stabiliseringspolitiska alternativ

För att kunna analysera de stabiliseringspolitiska konsekvenserna av olika grad av samordning måste vi noga specificera vilka olika områden som antas komma att täckas av samordningen. Då kommer de stabiliseringspolitiska konsekvenserna av en samordning av budgetpolitiken att bero på *både* finans- och penningpolitikens utformning.

De penningpolitiska alternativen gäller framförallt vilka länder som ska

delta i EMU och speciellt om Sverige ska delta eller inte. Som alla vet innebär EMU att de deltagande länderna får en gemensam valuta och därmed gemensamma räntenivåer. För länder som inte deltar kommer både räntor och växelkurser att kunna variera. Effekterna av EMU beror dock mer i detalj av hur stabiliseringspolitiken utformas i valutaunionen, av vilka länder som deltar och av hur stabiliseringspolitiken utformas utanför EMU. Väljer man att vara utanför EMU kan man välja en politik med rörlig växelkurs, som i Sverige, eller med en fast växelkurs, som i Danmark. Mycket talar för att det danska alternativet är det sämsta av alla eftersom man där kan tänkas få unionens nackdelar utan att kunna utnyttja medlemskapets fördelar. För svenskt vidkommande är erfarenheterna av fast växelkurs inte särskilt uppmuntrande, men de senaste årens erfarenheter av rörlig växelkurs desto bättre, varför det förefaller rimligt att anta att den nuvarande politiken fortsätter för lång tid framåt om Sverige stannar utanför EMU.

Ett frågetecken är också vilka länder som kan tänkas delta i EMU förutom de nuvarande. Det största frågetecknet är Storbritannien. En annan och viktigare fråga gäller hur Europeiska centralbanken (ECB) kommer att bedriva sin politik. ECB bedriver f.n. sin penningpolitik utifrån en kombination av inflations- och penningmängdsmål, som innebär att inflationstakten ska vara mindre än två procent och att man ska uppfylla ett fastställt mål för tillväxttakten i penningmängden. Här ska vi anta att både den europeiska centralbanken och den svenska riksbanken följer de mål man har idag. I modellen implementeras detta så att man följer en *handlingsregel* som innebär att man höjer räntan när inflationen är högre än två procent och/eller när produktionsgapet är positivt, dvs. när faktisk BNP är större än potentiell BNP. Vid t.ex. en oljeprishock kan inflationen tillfälligt öka samtidigt som BNP minskar. Med en sådan handlingsregel kommer Centralbanken att "ligga lågt" vid denna typ av chocker, vilket kan tolkas som att man inte enbart fäster vikt vid inflationen utan även vid stabiliteten i BNP.

Den ökade tillämpningen av majoritetsbeslut antas här leda till en ökad finanspolitisk samordning med regler för budgetkonsolidering som ett aktuellt exempel. Här väljer vi att i modellen specificera sådana regler i enlighet med stabilitetspakten. Det innebär att målet för budgetpolitiken är ett överskott på 1,5 procent, vilket genomförs genom förändringar i de direkta skatterna. En stor negativ efterfrågechock sänker skatteintäkterna och ökar utgifterna för transfereringar (som beror på arbetslösheten). När budgetunderskottet tenderar att öka höjs skatterna så att man, med en fördröjning på drygt två år, når målet om ett överskott på 1,5 procent.

Vi får här ett antal olika möjliga fall med olika grad av samordning beroende på vilka länder som deltar i EMU respektive om budgeten konsolideras eller ej. Den lägsta graden av samordning erhålls om stabiliseringspolitiken inte samordnas alls, dvs. inget EMU och ingen som helst samordning av de offentliga budgetarna. Ett sådant fall är givetvis inget realistiskt scenario men visar vad de stabiliseringspolitiska effekterna skulle kunna bli om man helt skulle avstå från europeisk samordning. Detta är alternativ 1 i tabell 1 nedan. Alternativ 2 i tabellen visar effekten av finanspolitisk samordning genom budgetkonsolidering utan någon penningpolitisk samordning, dvs. utan EMU. Poängen med detta alternativ är att försöka få en uppfattning om hur den finanspolitiska samordningen påverkas av hur penningpolitiken samordnas. Dessa effekter belyses ytterligare genom alternativen 3 och 5, som visar effekten av budgetkonsolidering vid nuvarande EMU-11 (dvs. innan Greklands inträde) respektive ett stort EMU omfattande samtliga EU-länder. Här tar vi också med ett alternativ med maximal samordning av penningpolitiken genom ett stort EMU men utan budgetsamordning (alternativ 4 i tabell 1). Slutligen vill vi analysera ett sjätte scenario med maximal samordning där även skatterna harmoniseras. Detta implementeras i modellen genom att utgifterna konvergerar mot en för EU-länderna gemensam nivå.

En sammanfattning av dessa alternativ ges i tabell 1:

Tabell 1. Olika stabiliseringspolitiska alternativ

1. Inget EMU. Ingen budgetkonsolidering	2. Inget EMU. Budgetkonsolidering	3. EMU-11. Budgetkonsolidering	4. Stort EMU. Ingen budgetkonsolidering	5. Stort EMU. Budgetkonsolidering	6. Stort EMU. Skatteharmonisering
Beskrivning: Alla länder har egen penningpolitik och försöker inte konsolidera budgeten genom majoritetsbeslut.	Beskrivning: Alla länder har egen penningpolitik men konsoliderar budgeten genom majoritetsbeslut. Karakteristiskt för politiken under Maastricht.	Beskrivning: Nuvarande EMU och konsolidering av budgeten genom majoritetsbeslut. Karakteristiskt för politiken idag.	Beskrivning: EMU med fler länder men utan konsolidering. Stark begränsning av majoritetsbeslut på europeisk nivå.	Beskrivning: Som 4, men med konsolidering av budgeten genom majoritetsbeslut. Karakteristiskt för politiken idag men med mer restriktiv finanspolitik och större EMU.	Beskrivning: Som 5, men med skatteharmonisering. Trolig utveckling i framtiden. Både utgifter och skatter harmoniseras.

Stabiliseringspolitiska konsekvenser av utökad tillämpning av majoritetsbeslut inom EU

Graden av samordning ökar från vänster till höger i tabellen. Vi kan härigenom studera de stabiliseringspolitiska effekterna av

- ekonomisk-politiskt samarbete i dess nuvarande form
- ekonomisk-politiskt samarbete i ett utvidgat EMU
- ett utökat samarbete med gemensamma budgetkrav
- ett långt drivet samarbete med skatteharmonisering

Innan vi går in på resultaten ska jag beskriva hur den världsekonometriska modellen är uppbyggd och hur själva utvärderingen görs.

En modell för världsekonomin

I analysen används en modell för hela världsekonomin, Nigem (National Institute Global Econometric Model), som är konstruerad vid National Institute of Economic and Social Research i London och som används för ekonomiska analyser vid akademiska och privata institutioner, finansdepartement och centralbanker. Det är en modell som är uppbyggd av makroekonomiska modeller för enskilda länder eller grupper av länder, som hänger samman genom handel med varor och tjänster samt finansiella tillgångar. Den makromodell som tillämpas har en grundstruktur som är densamma överallt. Skillnaden mellan länderna består i olika parameterstrukturer. Det innebär t.ex. att den privata konsumtionen beror på real disponibel inkomst och real nettoförmögenhet i alla länder. Olika parametervärden visar sedan att reaktionerna på förändringar i inkomst och förmögenhet varierar mellan länderna. Modellen kan beskrivas som baserad på neokeynesiansk makroteori. Den är keynesiansk eftersom priser och löner är trögörliga och neo eftersom den innehåller framåtblickande rationella eller modellkonsistenta förväntningar för några centrala variabler. Modellen består av:

- försörjningsbalans
- arbetsmarknad
- finansiella marknader
- inkomst- och förmögenhetsbildning
- handel med varor och tjänster samt finansiella tillgångar
- endogen finans- och penningpolitik (dvs. bestämd i modellen)

Försörjningsbalansen består av BNP och dess komponenter privat konsumtion, investeringar, offentliga utgifter och bytesbalans uppdelad i varor och

tjänster. Arbetsmarknaden består av ett exogent bestämt arbetsutbud (dvs. bestämt utanför modellen), en lönebildning baserad på en förhandlingsmodell med fackföreningar och arbetsgivare och en efterfrågefunktion på arbete som bestämmer sysselsättningen. Hushållens disponibla inkomster bestäms av arbetsinkomsterna, av skatterna och av transfereringarna, speciellt för dem som är arbetslösa. Den privata konsumtionen är en central variabel i modellen, som förutom av den disponibla inkomsten även påverkas av förmögenheten i form av olika finansiella tillgångar, framför allt aktier, både inhemska och utländska. Förmögenhetens värde är känsligt för förändringar i räntor och växelkurser. Länderna i modellen hänger samman genom handel med varor och tjänster samt finansiella tillgångar i form av aktier och obligationer. Finans- och penningpolitik är endogen i modellen, dvs. bestäms av specifika handlingsregler. I den modell som används här styrs finanspolitiken av tre olika regler:

- ingen samordning
- konsolideringsvillkor enligt stabilitetspakten
- konsolideringsvillkor plus långsiktig utgiftskonvergens = skatteharmonisering

Den långsiktiga utgiftskonvergens utformas i modellen så att de offentliga utgifterna i EU-länderna anpassas till en utgiftskvot (offentliga utgifter som andel av BNP) som ligger strax under genomsnittet för EU-länderna. Den finska utgiftskvoten svarar mot en sådan. Anpassningen antas ta ca åtta år. För svensk ekonomi medför detta att de offentliga utgifterna sjunker, vilket innebär att skatterna måste sänkas. Sammantaget innebär detta ett mindre stabiliseringspolitiskt utrymme. Penningpolitiken har den korta räntan (tre-månadersräntan) som instrument och styrs som tidigare nämnades av en handlingsregel som innebär att räntan höjs när inflationen överstiger målet och sänks vid ökad arbetslöshet/negativa produktionsgap.

I modellsimuleringarna ges modellen chocker eller störningar som kan tolkas som för de ekonomiska aktörerna oväntade förändringar. Modellens ekvationssystem löses för en viss tidshorisont och den nya lösningen kan jämföras med den ursprungliga jämvikten och effekterna av chocken analyseras.

Modelleffekter av olika typer av störningar

För att analysera de stabiliseringspolitiska effekterna av ökad integration och samordning i Europa utsätter vi simuleringsmodellen för störningar som leder till instabilitet i ekonomin. Stabiliseringspolitiken i de sex olika fallen ovan stabiliserar sedan ekonomin mer eller mindre bra. Innan vi går in på simuleringarna måste vi bestämma vilka störningar som ska införas i modellen och hur stabiliseringspolitikens effekter ska utvärderas.

I en så detaljerad modell som används här finns det en mängd alternativ när det gäller störningar i olika variabler. I princip skulle man kunna införa störningar i alla variabler och utvärdera effekterna, men det är tekniskt komplicerat och beräkningarna skulle ta mycket lång tid att utföra med en vanlig persondator. Jag har i stället valt det enklare alternativet att studera effekterna av tre olika störningar som kan anses vara typiska och representativa för chocker med olika verkan. I litteraturen är det vanligt att man skiljer mellan reala och nominella chocker samt mellan utbuds- och efterfrågechocker. Man måste här ha klart för sig att aggregerade utbuds- och efterfrågechocker inte alls är samma sak som utbud och efterfrågan på mikroplanet. Den aggregerade efterfrågan beror på den allmänna prisnivån i nominella termer medan en efterfrågefunktion på mikroplanet beror på det relativa priset. Den aggregerade utbudsfunktionen beror bl.a. på hur företag och konsumenter uppfattar den allmänna prisnivån och man kan producera för mycket eller för litet p.g.a. att prisnivån är oväntat hög respektive låg. Arbetsmarknaden inräknas i makromodellens utbudssida, men på arbetsmarknaden finns både utbud och efterfrågan. En efterfrågestörning i arbetsmarknaden kan således påverka det aggregerade utbudet i makromodellen och räknas i de flesta sammanhang som en aggregerad utbudsstörning. Detta är givetvis förvirrande men beror på att makroekonomerna ofta använder så starkt förenklade modeller att man inte kan skilja på efterfråge- och utbudsstörningar.

Som representativa störningar har jag valt två aggregerade reala chocker varav en i efterfrågan och en i utbudet. Därmed kan man studera effekterna av att en chock i efterfrågefallet ändrar inflationen och produktionsgapet i samma riktning och i utbudsfallet i motsatt riktning. Efterfrågechocken antas vara en oväntad ökning i den privata konsumtionen medan utbudshocken är en ökning i lönerna. Lönechocken kan ses som en utbudshock även på arbetsmarknaden som består av en förhandlingsmodell för lönerna och en efterfrågefunktion på arbete. I förhandlingsmodellen bestäms lönerna var-efter efterfrågan på arbete bestämmer sysselsättningen. Den tredje typen av

chock är en nominell chock som ändrar efterfrågan på pengar och medför en förändring av den korta räntan om Sverige har en självständig penningpolitik.

Låt oss se vad som händer i *modellen* vid dessa olika typer av störningar. Låt oss först se på en *efterfrågestörning* i form av en förändring i den privata konsumtionen som enbart inträffar i Sverige. En sådan förändring kan t.ex. bero på att konsumenternas preferenser tillfälligt förändras så att konsumtionen tillfälligt ökar. Den ökade konsumtionen medför då en viss överhettning, dvs. BNP ökar och inflationen tenderar efter en tid att öka. Arbetslösheten sjunker och med den även transfereringarna medan skatteinkomsterna ökar. Detta innebär att budgetunderskottet minskar och om denna minskning är stor kan man komma att sänka skatterna för att uppnå stabilitetspaktens mål. I detta fall kan alltså stabilitetspakten komma i konflikt med stabiliseringspolitiken.

Skatteharmoniseringen sänker de offentliga utgifterna i Sverige och medför ytterligare skattesänkningar som eventuellt kan komma i konflikt med stabiliseringspolitiken, beroende på hur dessa förändringar infaller i tiden. Om Sverige har en självständig penningpolitik medför den tillfälliga överhettningen också höjda räntor. De höjda räntorna apprecierar växelkursen vilket leder till minskad export och ökad import. Högre räntor leder till sänkt inhemsk aktieförmögenhet. Om landet har en positiv utländsk nettoförmögenhet minskar den utländska förmögenheten men den ökar om den utländska nettoförmögenheten är negativ. Sverige har en nettoskuld till utlandet varför vår förmögenhet ökar vid en appreciering. Dessa förändringar återverkar på den privata konsumtionen som anpassas åter mot sitt jämviktsläge. Om Sverige i stället skulle varit medlem av EMU skulle anpassningen blivit annorlunda, eftersom räntorna då inte skulle höjts och ingen växelkursanpassning skett. Man skulle då fått lita på finanspolitiken enbart och därmed skulle effekterna på inflation och BNP blivit större. Man ska givetvis ha i åtanke att när räntehöjningen uteblir kommer också de finanspolitiska reaktionerna att bli större, dvs. skatteinkomsterna blir ännu högre och transfereringsutgifterna ännu lägre med den större överhettningen, varför skillnaderna inte behöver bli så stora.

Det andra exemplet på störning är en aggregerad *utbudsstörning*. I makrosammanhang brukar man tänka sig en oljeprischock eller en ovanligt stor förändring i lönerna. Låt oss anta att det senare inträffar och att det t.ex. kan bero på ett oväntat utfall av avtalsförhandlingarna. Hur blir anpassningen till denna störning? Till att börja med ökar hushållens disponibla inkomster vilket leder till ökad privat konsumtion. Löneökningarna slår också igenom i ökad inflation. Ganska snart får dock lönechocken negativa effekter. Företagens ef-

terfrågan på arbete minskar och innebär lägre produktion och BNP. Efter en tid är resultatet både ökad inflation och lägre aktivitet. Om Sverige har en självständig penningpolitik med rörlig växelkurs är det inte självklart hur den svenska riksbanken reagerar. Å ena sidan ökar inflationen och det antyder att en räntehöjning kan bli aktuell. Å andra sidan minskar aktiviteten vilket talar *för* en räntesänkning. Ju mer vikt Riksbanken fäster vid inflationen, desto större sannolikhet för en räntehöjning. Just vid en löneökning är det väl troligt att det blir en räntehöjning, eftersom en sådan på lång sikt kan avskräcka arbetsmarknadens parter från flera alltför stora löneökningar. Vid en räntehöjning förstärks således den negativa effekten på aktiviteten. Om Sverige i stället varit medlem i EMU skulle denna räntehöjning inte kommit till stånd och därmed skulle aktiviteten i ekonomin stabiliserats. Å andra sidan skulle inflationen blivit något lägre, varför det inte entydigt kan fastställas vilken situation som är att föredra.

Det tredje exemplet på störning är en nominell störning som innebär att penningmängden ändras. Man kan tänka sig detta som en oväntad ökning i efterfrågan på likviditet som påverkar de korta räntorna. Det innebär att man förväntar sig att Centralbanken ska reagera på störningen med att höja reporäntan varför de korta räntorna stiger. Alternativt kan man tänka sig att variabeliteten i efterfrågan på likviditet ökar och att riskpremien därmed ökar vilket höjer de korta räntorna. Om Sverige har en självständig penningpolitik med rörlig växelkurs innebär detta en tendens till räntehöjning och därmed att växelkursen apprecierar. Med trögrörliga priser och löner leder detta till reala effekter på produktion och sysselsättning eftersom den reala växelkursen apprecierar. Om Sverige däremot är medlem av EMU sker ingen förändring i växelkursen och räntorna kommer genom arbitrage att vara desamma i alla EMU-länder. Här är det därför entydigt destabiliserande att vara utanför EMU även om störningarna enbart inträffar i Sverige. Det bör dock påpekas att det i praktiken troligen rör sig om mycket små effekter av denna typ av störningar.

Slutligen bör också nämnas att växelkursen i sig kan vara föremål för störningar. Visserligen kan man se efterfrågan och utbud på valuta som härledda från efterfrågan på varor, tjänster, arbete och finansiella tillgångar och att de egentliga störningarna härrör från dessa marknader och därför finns kvar även i de länder som deltar i en valutaunion. Men det kan också förekomma ren spekulativitet i valutor och s.k. bubblor som ger oförklarade förändringar i valutakurserna. Vid sådana störningar ändras den reala växelkursen och man får reala effekter i ekonomin.

När lyckas stabiliseringspolitiken?

När störningarna införts avviker modellens variabler från sina jämviktsbanor. Den i modellen implementerade finans- och penningpolitiken försöker sedan, i de olika alternativen med olika grad av samordning, återföra ekonomin till sin jämvikt. Hur ska detta utvärderas? I den makroekonomiska litteraturen är det vanligt att man utgår från att samhället har preferenser som bestämmer inriktningen på stabiliseringspolitiken. Dessa preferenser utgår vanligen från att det är önskvärt med låg inflation och litet produktionsgap och således att avvikelser från de optimala nivåerna kan betraktas som samhällsekonomiska kostnader. Dessa kan sammanfattas i en s.k. social välfärdsfunktion,

$$L = \gamma(\pi - \pi^*)^2 + (1 - \gamma)(y - y^*)^2$$

som beräknar den samhällsekonomiska förlusten av att avvika från målen avseende inflation, π , respektive BNP, y . Avvikelserna har kvadrerats eftersom det inte anses ha någon betydelse om avvikelsen är positiv eller negativ. En asterisk betecknar den målsatta nivån. För inflationen är penningpolitikens nuvarande mål i Sverige att inflationen ska vara 2 procent med ett toleransintervall på ± 1 procentenhet. För BNP finns inget officiellt mål. Här tänker vi oss att y^* är potentiell BNP och att avvikelsen således är produktionsgapet som bl.a. beräknas och presenteras av Sveriges riksbank i deras inflationsrapporter. Beslutsfattarnas preferenser bestäms genom värdet på parametern γ . Ju högre värdet på denna parameter är, desto mindre vikt fäster beslutsfattarna vid de reala avvikelserna och desto större vikt vid inflationen.

I en enkel makromodell kan man bestämma Centralbankens eller Finansdepartementets handlingsregler med utgångspunkt i ett optimeringsproblem i vilket beslutsfattarna minimerar den samhällsekonomiska förlusten, dvs. L ovan, med hänsyn till det instrument som används, varvid man kan härleda en handlingsregel som bestämmer hur instrumentet varierar med avseende på förändringar i målvariablerna. I en så komplicerad modell som det här är fråga om låter det sig dock inte göras. I stället har jag valt att utvärdera stabiliseringspolitiken genom att anta alternativa värden på parametern γ och studera om resultaten är känsliga för variationer i de samhälleliga preferenserna.

Samordningens effekter på inflation och produktionsgap

Eftersom utvärderingen sker i termer av den sociala välfärdsfunktionen ovan räknar vi ut de samhällsekonomiska förlusterna enligt funktionen. I utvärderingen av simuleringarna använder vi värden på γ mellan 0 och 1. Om $\gamma = 0$ är det bara outputavvikelse som är av betydelse och vid $\gamma = 1$ är det bara inflationen som är av betydelse. Vi antar även att $\gamma = 0,5$ då både inflation och outputavvikelse har betydelse. På så sätt kan vi se vilka alternativ som är att föredra vid olika preferenser och eventuellt kan då resultaten bli entydiga, dvs. oberoende av preferenser är ett alternativ att föredra.

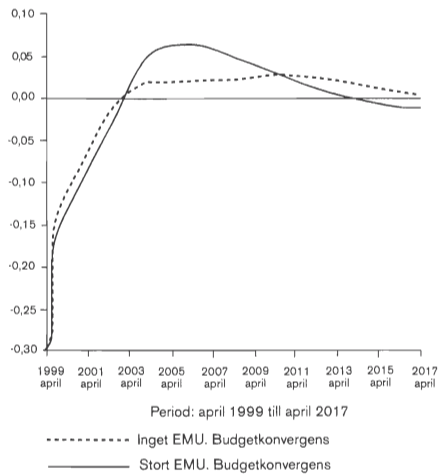
Utvärderingen kan också ske i olika tidsperspektiv. Simuleringarna avser tiden från det fjärde kvartalet 1999, då chockerna inträffar, till det första kvartalet 2023. Eftersom utvärderingen gäller de stabiliseringspolitiska konsekvenserna görs beräkningen av de samhällsekonomiska förlusterna för sex år framåt i tiden, vilket drygt motsvarar den genomsnittliga längden på en konjunkturcykel (tiden mellan två konjunkturtoppar). Chockerna är tillfälliga och inträffar enbart under det första kvartalet i simuleringsperioden.

Effekten av de olika chockerna kan också beskrivas direkt genom att följa utvecklingen över tiden för inflation och produktionsgap. Detta görs i figurerna 2 och 3 nedan, där utvecklingen beskrivs som en avvikelse från jämvikt, dvs. i förhållande till den utveckling variabeln skulle haft utan chocken. Figurerna 2 och 3 visar effekterna av konsumtionschocken på BNP respektive allmän prisnivå i den svenska ekonomin, när vi inte har någon valutaunion alls respektive en valutaunion som omfattar alla EU-länder. I båda fallen följer man stabilitetspaktens regler och balanserar budgeten.

Efter att chockerna inträffat kommer ekonomin så småningom att återgå till sin jämviktsbana. Effekten av en chock i de privata konsumtionsutgifterna blir mindre utan valutaunion i Europa. Detta speglar att den svenska penningpolitiken stabiliserar BNP vid den interna chocken, vilket inte är möjligt när vi är medlemmar av valutaunionen. Figur 3 visar att detsamma gäller för inflationen, dvs. ingen mållkonflikt gäller här. I tabell 2 visas detta genom jämförelsen mellan alternativen 2 och 5. Vi ser här att det entydigt är fördelaktigt att vara utanför unionen men att fördelen blir mindre ju större vikt man lägger vid inflationsmålet. Vid konsumtionschocker visar utvärderingen således att det är en fördel att vara utanför EMU.

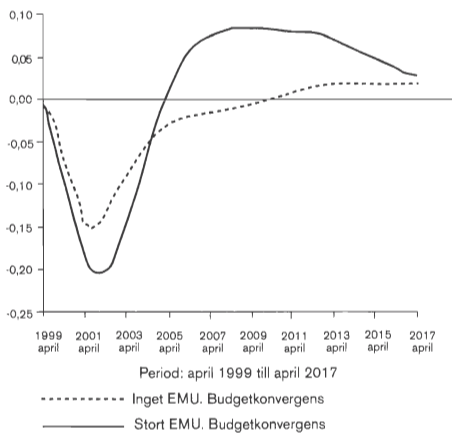
Effekten av en samordning av budgetpolitiken kan också utvärderas genom en jämförelse mellan alternativen 4 och 5 respektive 1 och 2. Här ser vi

Figur 2. Effekt i BNP av konsumtionschock med 1 %.

Not. Figuren visar procentuell avvikelse från jämviktsbana efter en oväntad chock som inträffar tillfälligt i början av simuleringsperioden för de två fallen då EU-länderna beslutat om gemensam budgetkonvergens och då Sverige är medlem respektive står utanför EMU.

Figur 3. Effekt i allmän prisnivå av konsumtionschock med 1 %.

Not. Figuren visar procentuell avvikelse från jämviktsbana efter en oväntad chock som inträffar tillfälligt i början av simuleringsperioden för de två fallen då EU-länderna beslutat om gemensam budgetkonvergens och då Sverige är medlem respektive står utanför EMU.

att resultaten är mer tvetydiga. För länderna i valutaunionen ger samordningen av budgetpolitiken en lägre välfärd om man fäster stor vikt vid de reala avvikelserna. Om man däremot fäster mycket stor vikt vid inflationen är det en fördel med konsolideringsreglerna. Om samordningen av budgetpolitiken i stället sker i en situation utan valutaunion blir resultatet inte detsamma. Då är det bäst med konsolidering av budgetarna om man fäster stor vikt vid de reala variablerna men sämre om man fäster stor vikt vid inflationen. En slutsats av detta är att det mer entydigt är en nackdel med samordning av penningpolitiken vid reala efterfrågechocker men att effekterna av en samordning av finanspolitiken i form av budgetkonsolidering vid sådana chocker inte entydigt går att avgöra.

Tabell 2. Simuleringsresultat. Utvärdering för 6 år framåt. Bästa utfall i fetstil. Index där 100 anger sämsta utfall för respektive chock.

	1. Inget EMU. Ingen budgetkonsolidering	2. Inget EMU. Budgetkonsolidering	3. EMU-11. Budgetkonsolidering	4. Stort EMU. Ingen budgetkonsolidering	5. Stort EMU. Budgetkonsolidering	6. Stort EMU. Budgetkonsolidering plus skatteharmonisering
Konsumtionschock						
$\gamma = 0$	64,58	58,40	58,56	81,90	84,77	100,00
$\gamma = .5$	73,45	75,77	75,89	96,00	96,33	100,00
$\gamma = 1$	71,37	92,91	92,91	100,00	93,43	48,44
Lönechock						
$\gamma = 0$	56,87	49,81	51,26	63,48	52,33	100,00
$\gamma = .5$	72,80	65,95	67,80	77,40	68,98	100,00
$\gamma = 1$	100,00	94,53	97,07	98,62	98,40	49,03
Nominell chock						
$\gamma = 0$	100,00	81,82	0	0	0	0
$\gamma = .5$	100,00	89,41	0	0	0	0
$\gamma = 1$	100,00	94,23	0	0	0	0

Jämförelser bör göras enbart vågrätt. Värden på målfunktionen för olika värden på γ , dvs. lodräta jämförelser, bör inte göras. Därför anges värden på målfunktionen relativt det sämsta utfallet (= 100).

I tabellen framgår att den högsta graden av samordning ger stabiliseringspolitiska nackdelar utom i extremfallet då all vikt läggs vid inflationen. För fallet då $\gamma = 0,5$, dvs. när man önskar både låg inflation och litet produktionsgap, är det alltid en nackdel med samordning av stabiliseringspolitiken.

Analyserar vi i stället effekterna av lönechocker blir resultaten som väntat annorlunda. Låt oss först se på effekterna av en samordning av penningpolitiken, dvs. en jämförelse mellan alternativen 1 och 4 respektive 2 och 5. Vi ser här att det är bättre att inte samordna penningpolitiken om produktionsgapet har stor vikt men bättre med en samordning om inflationen har stor vikt. Då bör man notera att centralbankerna i modellen i sin handlingsregel väger in även produktionsgapen och således gör en förhållandevis liten räntehöjning i jämförelse med centralbanker med strikt inflationsmål. Jämför vi här resultaten för det fall där man fäster vikt vid både inflation och produktionsgap ser vi att skillnaderna är betydligt mindre mellan de olika alternativen. Det bästa utfallet erhålles med budgetkonsolidering men utan samordning av penningpolitiken. Budgetkonsolidering leder här till bättre stabilisering i samtliga fall. Liksom vid en konsumtionschock verkar harmoniseringen endast gynna stabiliseringspolitiken under extremfallet att all vikt läggs vid inflationen. Annars förefaller harmoniseringen i modellen minska handlingsutrymmet för stabiliseringspolitik och därmed ge det sämsta utfallet både vid konsumtions- och lönechocker.

Slutligen ser vi att den nominella chocken (definitionsmissigt) inte ger någon effekt när Sverige ingår i en valutaunion men att den ger reala effekter och effekter på inflationen när Sverige har en självständig penningpolitik. Effekterna blir något mindre när finanspolitiken är inriktad på konsolidering av budgeten.

Sammanfattningsvis får vi en något splittrad bild av hur de stabiliseringspolitiska effekterna av ökad samordning blir när det inträffar störningar enbart i Sverige. Vid störningar som inträffar i hela Europa samtidigt torde problemen vara mindre. Vid reala efterfrågestörningar verkar det mest entydigt att den europeiska samordningen av stabiliseringspolitiken leder till ett sämre utfall. Vid lönechocker är bilden mera splittrad och skillnaderna mellan de olika alternativen små. Anledningen till detta är att den självständiga Riksbanken i sin handlingsregel tar hänsyn till både inflation och produktionsgap. Det betyder att den självständiga Riksbanken reagerar måttfullt vid pris- och lönechocker och att skillnaden mot den Europeiska centralbanken, som inte reagerar alls, blir liten.

Effekterna av en samordning av budgetpolitiken blir också annorlunda vid

lönechocker än vid konsumtionschocker. Budgetkonsolidering tenderar att vara mer fördelaktig vid lönechocker än vid konsumtionschocker. Anledningen till det är att finanspolitiken vid konsumtionschocker har en mer entydig stabiliseringspolitisk fördel, eftersom det då inte finns några målkonflikter och finanspolitiken styrs av en handlingsregel som enbart beror på produktionsgapen. Vid lönechocker kan budgetkonsolideringen dämpa det stabiliseringspolitiska inslaget i finanspolitiken, vilket kan vara fördelaktigt vid den målkonflikt som uppstår vid lönechocker.

Diskussion om simuleringsresultaten

Finanspolitik blir förhållandevis viktig vid fast växelkurs/valutaunion. Effekterna av utökad tillämpning av majoritetsbeslut på budgetpolitikens område är därför speciellt intressanta för länder som blir medlemmar i EMU. Som resultaten ovan visar kan en finanspolitisk samordning baserad på konsolidering ibland vara en *stabiliseringspolitisk nackdel*. Våra resultat visar att detta framför allt blir fallet vid konsumtionschocker men troligen inte vid lönechocker. Vid konsumtionschocker är resultatet i viss mån beroende av hur den penningpolitiska samordningen sker. Vid en hög grad av penningpolitisk samordning (stort EMU) ger ytterligare samordning stabiliseringspolitiska förluster som inte uppstår om den penningpolitiska samordningen är liten (inget EMU). Ytterligare samordning med skatteharmonisering leder också till stabiliseringspolitiska nackdelar. Detta resultat skulle kunna tolkas så att vinsterna av samordning blir allt mindre ju längre den drivs.

Den finanspolitiska samordning som tagits upp här gäller budgetkonsolidering och skatteharmonisering som båda antas dämpa det stabiliseringspolitiska utrymmet. Å andra sidan kan man tänka sig en europeisk samordning av finanspolitiken som innebär att man på europeisk nivå har en direkt ambition att stabilisera de enskilda ländernas ekonomier. Sådan samordning har diskuterats, bl.a. i form av ett transfereringssystem. Om ett sådant system skulle fungera skulle det entydigt ge en stabiliseringspolitisk samordningsvinst. Förutsättningarna för ett sådant system skulle också kunna förbättras genom valutaunionen eftersom ett argument mot unionen är att det försvårar stabiliseringspolitiken där man drabbas av landspecifika chocker.

Ytterligare ett område som aktualiserats för samordning inom skattepolitiken men som inte behandlats här är möjligheten att använda s.k. interna devalveringar. Dessa innebär att man med bibehållen budgetbalans sänker ar-

betsgivaravgifterna och samtidigt höjer någon annan skatt, t.ex. moms, och därigenom åstadkommer en förbättrad konkurrenskraft. I ljuset av simuleringarna här skulle ett sådant system kunna ge stabiliseringspolitiska fördelar vid konsumtionschocker, men knappast särskilt stora vid lönechocker eftersom fördelarna av växelkursanpassningar vid sådana chocker är små eller obefintliga jämfört med fördelarna vid konsumtionschocker.

I teorin för optimala valutaområden och i andra sammanhang brukar det framhållas att en samordning av penningpolitiken i en valutaunion ger stabiliseringspolitiska nackdelar i de fall störningar inträffar i de enskilda länderna. Vid störningar som är gemensamma finns inte dessa nackdelar. Inte minst den svenska EMU-utredningen har gjort sig till tolk för sådana uppfattningar. Som ovanstående diskussion och beräkningar visar är emellertid bilden betydligt mer komplicerad. Det är lätt att tänka sig fall där en samordning av penningpolitiken är stabiliseringspolitiskt fördelaktig även när störningar inträffar enbart i Sverige. EMU-utredningen har därför överdrivit de stabiliseringspolitiska nackdelarna med att delta i EMU.

Problemet med EMU-utredningen är att man inte utvärderar de stabiliseringspolitiska konsekvenserna av olika samordningsalternativ, dvs. alternativen där Sverige är med i respektive står utanför EMU och hur både de finans- och penningpolitiska arrangemangen då kan tänkas vara ordnade. För svenskt vidkommande är en penningpolitik med rörlig växelkurs och inflationsmål det rimligaste alternativet. Det är också vad EMU-utredningen antar, men samtidigt utvärderar man stabiliseringspolitiken enbart med utgångspunkt i reala avvikelser. Man utvärderar aldrig stabiliseringspolitiken i termer av en målfunktion med *både* inflation och arbetslöshet och man talar aldrig om hur Centralbankens handlingsregel ser ut, varken i Sverige eller på europeisk nivå. Hade man t.ex. ansett att den svenska centralbanken har en handlingsregel baserad enbart på avvikelser från inflationsmålet skulle det entydigt vara en fördel att vara medlem i EMU vid lönechocker som inträffar enbart i Sverige, eftersom Riksbanken i sådana fall skulle förstärka de negativa reala effekterna för att åstadkomma lägre inflation.

Som visats ovan är det också en fördel med en europeisk valutaunion vid nominella efterfrågechocker som inträffar enbart i ett enskilt medlemsland. På grund av arbitrage ger sådana chocker inga reala effekter för länder som deltar i unionen men kan påverka växelkursen för länder som inte är medlemmar. Vid sådana chocker, liksom vid spekulativa bubblor i enskilda valutor, är det entydigt (oberoende av målfunktion) en stabiliseringspolitisk fördel att vara medlem i valutaunionen.

Ingen av ovan nämnda stabiliseringspolitiska fördelar med en valutaunion nämns av EMU-utredningen. Sammanfattningsvis måste man därför konstatera att utredningen kraftigt överdriver de stabiliseringspolitiska nackdelarna med ett svenskt medlemskap i EMU.

Slutligen måste också sägas några ord om de störningar som i framtiden kan drabba de europeiska länderna. I många undersökningar, varav jag gjort några själv, har man räknat ut vilka typer av chocker som drabbat de olika länderna i Europa historiskt. Då har man kunnat konstatera att vissa länder, som t.ex. Finland, mer än andra har drabbats av chocker som enbart inträffat i det enskilda landet medan andra länder, som Tyskland och Frankrike, i större utsträckning har drabbats av chocker som inträffat i flera länder samtidigt. Sådana undersökningar ger intressant historisk information men är mindre relevanta när det gäller att bedöma samordningens effekter. Anledningen är förstås att samordningen i sig syftar till att försöka åstadkomma mer av gemensam struktur och därför medför att störningarnas framtida struktur förändras. Även av detta skäl är det alltså nödvändigt att försöka specificera de framtida handlingsalternativen i detalj vid en utvärdering.

Fördelar med ökad samordning

I detta kapitel har jag studerat hur utökad tillämpning av majoritetsbeslut kan ge en ökad samordning av stabiliseringspolitiken och utvärderat några av dess effekter på stabiliteten i ekonomin. Härvid har jag speciellt studerat samordningen av penningpolitiken i en valutaunion, konsolidering av budgeten i form av stabilitetspaktens regler samt en harmonisering av skatterna till en gemensam europeisk nivå.

Jag har i utvärderingen använt en simuleringsmodell för hela världsekonomin, där jag specificerat handlingsregler för både penning- och finanspolitik i sex olika situationer avseende olika grad av samordning. Penningpolitiken styrs av inflationsmål där centralbankerna använder handlingsregler som innebär att de reagerar på både inflationsavvikelse och produktionsgap. Stabiliteten utvärderas i termer av både inflation och produktionsgap. Vikterna för respektive avvikelse varierar för att studera om resultaten är känsliga för dessa vikter.

En finanspolitisk samordning med inriktning på budgetkonsolidering inkräktar på handlingsutrymmet och leder till stabiliseringspolitiska kostnader vid reala efterfrågechocker. Vid pris- och lönechocker behöver en sådan

begränsning av handlingsutrymmet dock inte vara en nackdel, eftersom det då uppstår en målkonflikt mellan inflation och produktionsgap som ger ett utrymme för budgetkonsolideringen. I modellen blir det därför en stabiliseringspolitisk fördel med budgetkonsolidering vid lönechocker som enbart inträffar i Sverige.

Till skillnad från EMU-utredningen finner jag att de stabiliseringspolitiska effekterna av en samordning av penningpolitiken inte är entydigt negativa. Nackdelarna framstår mest vid reala efterfrågechocker som inträffar enbart i Sverige. Vid reala pris- och lönechocker och vid nominella efterfrågechocker som inträffar endast i Sverige kan det däremot vara en fördel med penningpolitisk samordning.

Den penningpolitiska samordningen påverkar också konsekvenserna av den budgetpolitiska samordningen. Här tycks det vara så att de stabiliseringspolitiska förlusterna av budgetkonsolidering är större om den penningpolitiska samordningen är långt driven, dvs. många länder deltar i EMU. Detta kan tolkas så att om penningpolitiken är starkt samordnad bör finanspolitiken ges ett förhållandevis stort stabiliseringspolitiskt utrymme och man bör vara försiktig med budgetpolitiska regler som begränsar detta utrymme.

En allmän slutsats av analysen här blir att de stabiliseringspolitiska konsekvenserna av ökad samordning inom EU – t.ex. genom fler majoritetsbeslut – inte är entydiga. Även när störningar inträffar enbart i Sverige kan det vara en fördel med ökad samordning, både av finans- och penningpolitiken. Slutsatsen blir därför betydligt mindre negativ än vad som framgår av t.ex. EMU-utredningen. En slutlig sammanvägning av alla ekonomiska effekter av ökad samordning är dock mycket svårare, då man även bör väga in effekterna på tillväxt och effektivitet.

Källor och litteratur

Effekter av utökad användning av majoritetsbeslut behandlas av Peters, Torsten, "Voting Power after the Enlargement and Options for Decision Making in the European Union", *Aussenwirtschaft*, 51, 1996, 223-243, och Tsebelis, George, "Maastricht and the Democratic Deficit", *Aussenwirtschaft*, 52, 1997, 29-65.

De indirekta effekterna av en utökad användning av majoritetsbeslut behandlas i litteraturen om harmonisering, se t.ex. Afxentiou, Panos C. "The European Union before and after the Euro: An Assessment of the Maastricht Convergence Criteria", *Economia Internazionale*, 51, 1998, 1-14; Daly, Michael, "Harmonization of Direct Taxes in the European Community" i Baldassarri,

Mario & Roberti, Paolo, red. *Fiscal problems in the single-market Europe*, 1994, 5–47; Genser, Bernd & Haufler, Andreas, "Harmonization of Corporate Income Taxation in the EU", *Aussenwirtschaft*, 54, 1999, 319–348; Keen, Michael & Smith, Stephen, "The Future of Value Added Tax in the European Union", *Economic Policy: A European Forum*, October, 1996, 373–411, samt Pereira, Alfredo M, "International Public Transfers and Convergence in the European Union", *Public Finance Review*, 27, 1999, 194–219.

Effekter av EMU behandlas i EMU-utredningen *Sverige och EMU*, SOU 1996:158 och i bilagorna till utredningen. Det finns en omfattande litteratur som behandlar finanspolitiska aspekter på EMU. Man kan här nämna Artis, Michael & Winkler, Bernhard, "The Stability Pact: Safeguarding the Credibility of the European Central Bank", *National Institute Economic Review*, January, 1998, 87–98; Beetsma, Roel & Uhlig, Harald, "An Analysis of the Stability and Growth Pact", *Economic Journal*, 109, 1999, 546–571; Bryson, Jay H. "Fiscal Policy Coordination and Flexibility under European Monetary Union: Implications for Macroeconomic Stabilization", *Journal of Policy Modeling*, 16, 1994, 541–557; Buti, M. Franco, D. & Ongena, H. "Fiscal Discipline and Flexibility in EMU: The Implementation of the Stability and Growth Pact", *Oxford Review of Economic Policy*, 14, 1998, 81–97; Calmfors, Lars, "Macroeconomic Policy, Wage Setting, and Employment – What Difference Does the EMU Make?", *Oxford Review of Economic Policy*, 14, 1998, 125–151; Dornbusch, Rudi, "Fiscal Aspects of Monetary Integration", *American Economic Review*, 87, 1997, 221–223; Eichengreen, Barry, "Fiscal Policy and EMU", Eichengreen, Barry, 1994, Frieden 167–190; Esteve, V. Sosvilla-Rivero, S. & Tamarit, C. "Convergence in Fiscal Pressure across EU Countries", *Applied Economics Letters*, 7, 2000, 117–123; Feuerstein, Switgard, "Fiscal Policy in an Asymmetric Exchange Rate Union", *International Review of Economics and Finance*, 6, 1997, 239–258; Paul, R. & Melitz, J. "Fiscal Policy Independence in a European Monetary Union", *International Monetary Fund Working Paper: WP/90/24*, March 1990, samt Zimmermann, Klaus F. "Fiscal Restraint and the Political Economy of EMU", *Public Choice*, 94, 1998, 385–406.

En diskussion om penningpolitiska mål och handlingsregler finns i Svensson, Lars E. O. "Inflation Forecast Targeting: Implementing and Monitoring Inflation Targets", *European Economic Review*, 41, 1997, 1111–46 och "Inflation Targeting as a Monetary Policy Rule", *Journal of Monetary Economics*, 43, 1999, 607–54. En beskrivning av egenskaperna i den ekonometriska modellen Nigem finns i Nigem Model Manual, National Institute of Economic and Social Research, London, 2000.